

יביע אומר

עלון שבועי לכבודו של רבנו הגדול
מרן רבי **עובדיה יוסף** זצוק"ל

פרשת עקב

אב תשפ"ה

גיליון מס' 566

דבר העורך הרב יצחק בר זכאי

זוכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל (ח', י"ח)
כתב רבי ישראל קניבסקי זצ"ל (הסטייפלר):
יסוד היסודות של כל יהודי הוא להאמין שכל מאורעותיו של האדם
היום יומיות, הצלחותיו, והרפתקאותיו, העונג, והצער, וכל תנועותיו,
הכל באין בידי שמים והכל לטובתו (אם לטובת גופו ועניניו הגשמיים,
אם לטובת נפשו ומצבו הרוחני) גם עצם החיים אינו טבע אלא בגזירתו
יתברך וחסדו, וכמש"כ ואתה מחיה את כולם.
והנה אנו אומרים בתפילה: ועל ניסיך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך
וטובותיך שבכל עת ערב ובוקר וצהרים וכו'.
והענין בזה: כי מה שאנו קורין נס (שהוא מחוץ לטבע הרגיל) כל אדם
מכיר בו כי יד ה' עשתה זאת, אבל מה שרואים **שהולך בתמידות**, זה
קוראים האנשים טבע, והמון העם חושבים שזה הולך ממילא, אבל
באמת כבר אמרו חז"ל (ברכות ל"ג) הכל בידי שמים.
ואמרו (ביצה ט"ז) כל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה,
ואמרו (חולין ז') אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזים עליו
מלמעלה, ואמרו במדרש רבה: אין לך כל עשב שאין לו מלאך שמכה בו
ואומר לו גדל.
ונמצא שבאמת **כל המהלך הטבעי הם ניסים** אלא שהם נסתרים, וזהו
עוד נס שההשגחה העליונה מסדרת שכל הדברים הם דרך סיבה
ומסובב והוא נס בתוך נס.
ובנוסף לניסים התדירים: יראה המתבונן על דרכיו כמה ניסים ממש
אשר לא ציפו לזה כלל, ואנשים הרחוקים מאמונה שלמה קורין לזה
מזל – כלומר אדם זה בר מזל.
ובאמת הכל ניסים בהשגחה פרטית והלבשו משמים שיבוא הדבר ע"י
סיבה בלתי צפויה למען דעת כי לא הוא האדם מתכנן ומסדר עניניו
שלו, ומשמים הכל.
וביותר יראה המתבונן שבמשך שנות חייו נעשו כמה דברים שניכר לכל
שאינם דברים טבעיים, אלא ממש ניסים משמים, אלא שהיצר ממחר
להשכיחם מלב האדם, אעפ"י שבאותה שעה הכיר שאין לו במה
לתלות הדברים וכי המה ניסים מן השמים, ע"כ.
מעשים בכל יום: שאדם מתכנן את צעדיו בחושבו שמשם תצמח
ישועתו, ולבסוף הצלחתו וישועתו מגיעים ממקום שלא ציפה לו כלל –
ללמדו שהכל בידי שמים!

שבת שלום!

שעון קיץ:

שקיעת החמה - 19:26

נץ החמה - 6:04

סוף יום ק"ש: מג"א - 8:40 הגר"א - 9:21

סוף זמן תפילה: הגר"א - 10:28

צאת שבת - 19:57

זמן ר"ת במוצ"ש - 20:48

הזמנים הם לפי אופק ירושלים

פנינים מתורתו על פרשת השבוע

ברוך תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה (ז', י"ד)
ביאר מרן זיע"א: מדוע נסמכו שני חלקי הפסוק זה לזה, ומהו הקשר
בין – ברוך תהיה מכל העמים, לברכת – לא יהיה בך עקר ועקרה?
והסביר: מובא במדרש שרבקה אמנו היתה עקרה, בכדי שלא יאמרו
הבריות שהיא יולדת מחמת שבני משפחתה ברכו אותה ואמרו לה:
אחותינו, את היי לאלפי רבבה, לכן עשה אותה הקב"ה עקרה.
נמצא לפי"ז שאם הגויים מברכים אותנו, זו סיבה שהי' ימנע מאיתנו
את השפע והברכה כדי שלא יאמרו **הבריות** שברכתם התקיימה.
ועל זה בא הפסוק ואומר: ברוך תהיה מכל העמים, כלומר שלעתיד
לבוא שכל העמים והאומות יברכו אותנו לא נחשוש שמא ברכתם לא
תתקיים אלא אדרבה תתקיים הברכה.
ברוך תהיה – לא יהיה בך עקר ועקרה.

ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם (ג', ט')
הסביר מרן זיע"א: מהו שנאמר: ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה
לחם? מה פירוש הדבר "במסכנות"?
אלא, מדרך העולם כאשר רואים עני האוכל פת בלא כלום, הרי הוא
נראה כמסכן, שהרי אוכל הוא פת שטעמה טפל.
אבל ארץ ישראל לא כן, אלא נתברכה שהלחם בה טעים ביותר,
ואין צריך ללפת אותו בכל מיני מטעמים, ומשום כך האוכל פת לבד
בארץ ישראל, **אינו נראה כמסכן כלל וכלל**,
ומשום כך נאמר: ואכלת ושבעת וברכת – שבאכילת לחם של
ארץ ישראל נהיה האדם שבע, אף שאוכלו לבד בלא כלום, ומתחייב
הוא בברכה על אכילה זו.
וזהו שנאמר: ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם!...

ועתה ישראל מה ה' שואל מעמך (י', י"ד)
הסביר מרן זיע"א: הטעם שלגבי יראת שמים אמרה תורה: מה ה'
שואל מעמך, הוא משום שבכל המידות צריך האדם ללמוד מבוראו,
שנאמר: אחרי ה' אלוקיכם תלכו, ואמרו חז"ל (סוטה יד.): הלך אחר
מידותיו של הקב"ה – מה הוא מלביש ערומים, אף אתה כן...
אך את מידת יראת שמים אי אפשר ללמוד מהקב"ה, וזאת משום
שהקב"ה **אינו ירא משום יצור**, שהרי הוא האל הגדול והנורא,
ולכן לגבי מידת יראת שמים נאמר שהי' שואל זאת מעמך,
דהיינו שמידה זו אתה צריך להתחזק בה מעצמך, כי מידה זו אי אפשר
ללמוד אותה מהקב"ה.

(משוש תבל, דברים)

בכל לבבכם (י"א, י"ג)

כתב מרן זיע"א: אמרו חכמים ז"ל אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד
שיכוין לבו לשמים
אותיות **לב**, לפנייהם יש אותיות **אך**, ואחריהם יש אותיות **גם**,
והרי קיימא לן שתיבות אך – מיעוט, ותיבת גם – ריבוי, וזהו שאמרו:
אחד המרבה (גם), ואחד הממעיט (אך) ובלבד שיכוין ליבו לאביו
שבשמים, כי תיבת **לב** נמצאת באמצע.

(ענף עץ אבות, עמוד צ"ד)

כינור חידתי

- א. מי הראשון בעולם שדיבר לשון הרע.
 ב. היכן כתוב בתורה ארבע פעמים מי ברציפות
 ג. היכן מוזכר בתורה 1. שמואל 2. מיכאל 3. שאול
 ד. איזה מופת היה הגדול מכל המופתים
 ה. איך ייתכן ספר תורה כשר ומסודר, ומותר רק לאדם אחד לקרא בו
 ו. מתי מותר לומר קדושה בלי מנין
 ז. איזה מכה מעשה המכות במצרים מזכירים בתפילה
 ח. היכן מוזכר "דן" בתפילה
 ט. היכן יש בתפילה את האות מ' ארבע פעמים ברציפות
 י. בירך ברכת "שהכל נהיה בדברו" ולא אכל ולא שתה, ולא היה ברכה לבטלה
 יא. מהו הסימן בשו"ע המתחיל במילים "ברוך אתה ה'... מלך העולם"
 יב. היכן מביא המשנה ברורה הלכה בשם ספר "אגרת הטיול"

תשובות

- א. כתב בתרגום יונתן (בראשית א', ט"ז) שהלבנה דיברה לשון הרע על השמש, שביקשה שיקטין את השמש בטענה שאין שתי מלכים מושלים בכתר אחד (וכ"כ רש"י תענית ר"ז על עין יעקב)
 ב. מימים ימימה (שמות י"ג, י)
 ג. 1. שמואל בן עמיחוד (במדבר ל"ד, כ')
 2. סתור בן מיכאל (במדבר י"ג, י"ג)
 3. שאול בן הכנענית (בראשית מ"ו, י)
 ד. כתב הרמב"ן (שמות י"ד ד') כי בראותם שנקרע הים לפני בני ישראל, והם הולכים ביבשה בתוכו, איך ימלאם לבם לבוא אחריהם להרע להם, ואין בכל המופתים כפלא הזה
 ה. ספר תורה של מלך, אסור לאחרים לקרא בו דכתיב "וקרא בו" הוא ולא אחר (תוספתא סנהדרין פ"ד ה"ד)
 ו. אם התחילו חזרת הש"ץ ויצאו מקצתן, מותר להמשיך את החזרה ולומר קדושה (שו"ע אור"ח סי' נ"ה, ס"ג)
 ז. מכת בכורות "כל בכוריהם הרגת", "המכה בעברתו כל בכורי מצרים".
 ח. אי אתה דן אלא כעין הפרט
 ט. וממלכה אל עם אחר
 י. אם ברך על בשמים "שהכל נהיה בדברו" יש אומרים שבדיעבד יצא יד"ח (משנ"ב סי' רט"ז ס"ק י"ג)
 יא. שו"ע (אור"ח סי' נ"ט, ס"א) ברוך אתה ה'... מלך העולם יוצר אור ובורא חושך.
 יב. "שעטנז" לשון "שעט עז" והם ב' מקטרגים גדולים (משנ"ב סי' ל"ו סקט"ו) בשם ספר איגרת הטיול.

מעשה רב

סיפר רב מרדכי אביכזר שליט"א
בימי שהותו של מרן כרב ראשי במצרים, זכה להקים שם ישיבת "אהבה ואחוה" בין תלמידים היה בחור ושמו "פליקס וזיני" שהיה תלמיד חריף במיוחד ומרן העריך וקירבו אליו, באותה תקופה שלאחר קום המדינה ביקשו הוריו של אותו בחור לעלות לארץ ישראל ולשהות עימם, אותו בחור נעתר לבקשתם לחזור לישראל. אך בטרם נפרד ממרן ביקש את ברכתו, ואכן מרן בירכו לשלום. ובקש מאותו בחור **להשאיר את הש"ס שלו** יקר המציאות כאן במצרים לטובת הלומדים בישיבה הבחור הסכים לכך בשמחה ונפרד ממרן. לאחר כמה שנים כשחזר מרן לישראל ביקש בכל הזדמנות שימצאו בעבורו את הבחור "פליקס וזיני" על מנת שיוכל להשיב לו את הש"ס שהשאיר לו במצרים, אך הבחור שינה את שמו **לסעדיה** והחפוש אחריו היה קשה מאוד. הדבר הטריד מאוד את מנוחתו של מרן והמשיך להתעניין אודות הבחור בכל הזדמנות. **לאחר מספר שנים** ישב מרן באחת הישיבות עם רבנים מסוימים, ופתח ושאל האם מישהו מכיר בחור בשם "וזיני" שהגיע ממצרים, ומיד קם אחד מהרבנים ואמר שהוא מכיר אחד בשם "סעדיה וזיני" ואולי הוא קשור לאותו שם שמרן מחפש. לאחר בירור שעשה מרן התברר שאכן זה אותו בחור שמרן מחפש שנים רבות וכבר למחרת העביר מרן את ספרי הש"ס לסעדיה וזיני שהתגורר בבאר יעקב, ובכך הראשון התנוססה לה ברכה נפלאה בכתב קודשו של מרן. **פליקס התרגש מאוד ואמר:** נתתי למרן את הש"ס במתנה כשהייתי במצרים ומרן לא ידע על כך, ולכן סחב את הספרים הכבדים עד כאן כ"כ הרבה שנים, והכל משום שהקפיד מרן על ממון הזולת בכל מאודו.

(מתוך הספר נטעי יוסף עמ' ק"ב
 בהוצאת מועצה הדתית בית שמש)

סיפר רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א
יום אחד קרתה שריפה בבית אמו של החזן ציון יחזקאל הי"ו שהיתה גרה קומה אחת מעל ביתו של מרן זיע"א. כששמע על כך מרן ביקש לחזק את רוחו ולעודדה. הוא עלה לקומה שמעליו, ודפק בדלת, האמא שפתחה את דלת ביתה נדהמה לראות את מרן **בכבודו ובעצמו מרעיף עליה ברכות** וניחומים על השריפה שאירעה, האמא היתה המומה לראות את השקדן הגדול שכל רגע חשובה בעיניו, מוצא זמן לעלות בעצמו כדי לשמחה. הבן ר' ציון יחזקאל פנה לרבינו ואמר: בני המשפחה מודים לכבודו שטרם לעודד ולשמח את אימנו אך מרן לא הבין על מה כל ההתפעלות **והשיב בפשטות:** הרגשתי שאני יכול לעזור לה, ולכן עליתי (מתוך הספר שלהבת יוסף עמ' ל"ג)

גימטריה בפרשה

(מרב יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל)
ועשתרת צאנך (ז', י"ג) פירש"י – למה נקרא שמם עשתרות, שמעשירים את בעליהן
 "ועשתרת צאנך" בגימ' "שמעשירים את בעליהן"
המצוה אשר אנוכי מצוך היום תשמרון (ח', י"א) עיין פירש"י "מצוך היום תשמרון" בגימ' "מתחיל במצוה אומרים לו גמור"
ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים (י', י"ט) פירש"י – מוס שבך אל תאמר לחברך
 "ואהבת את הגר כי גרים" בגימ' "ומוס שבך אל תאמר לחברך"

ואת כל היקום (י"א, ו') פירש"י – זה ממנו של אדם
 "היקום" בגימ' "זהו ממנו"

פינת ההלכה

דיני ברכת שהחיינו

* **הרואה** את חבריו ששמח בראייתו, אחר שלושים יום שלא ראהו מברך שהחיינו, וכן הרואה את אביו או רבו, וה"ה לקרובתו כגון: אשתו, אחותו, בתו, אמו או נכדתו החביבות עליו מאוד יברך **שהחיינו**, ולאחר י"ב חודש מברך **מחיה המתים**.

* **והסביר** המהרש"א שהטעם לברכת מחיה המתים לאחר י"ב חודש, לפי שבכל שנה האדם נידון בראש השנה ויום הכפורים, וכמו שאומרים בתפלת ראש השנה, ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמוות (עיין ר"ה ט"ז) וכשרואהו כעת ואינו חוזר לראותו אלא עד לאחר ראש השנה ויום הכפורים של השנה הבאה, הרי עבר עליו הדין אם למוות ואם לחיים, ולכן מברך עליו מחיה המתים שניצול מגזירת מיתה בראש השנה ויום הכפורים. ע"כ.

ומבואר בפוסקים שברכות אלו בשם ומלכות שהלכה רווחת (בברכות מ') שכל ברכה שאין בה שם ומלכות אינה ברכה וכמבואר בתוספות ובמרדכי ריש פרק הרואה (ברכות נ"ד) וכן כתב מרן החיד"א בשו"ר ברכה (סימן רכ"ה) ושלא כדברי הפנים מאירות חלק א' (סי' ס"ו) שכתב שברכת מחיה המתים היינו בלא שם ומלכות.

* **ברכת שהחיינו** מברך אף אם קיבל מכתב מחבירו או דיבר איתו בטלפון תוך שלושים יום אבל ברכת מחיה המתים אינו מברך אא"כ לא שמע ממנו תוך י"ב חודש.

* **השומע קולו** של חבריו אחר שלושים יום בטלפון או ברדיו בשידור חי, אינו מברך שהחיינו ואף אם רואהו בטלוויזיה בשידור חי אינו מברך שהחיינו.

* **פרי שאינו ניכר** בן חדש לישן כגון אגוזים וכדו', אעפ"י שמתחדשים משנה לשנה, ויודע שאלו חדשים אין מברך עליהם שהחיינו, וכן פירות וירקות שנמצאים בשוק כל השנה ואפילו הם עונתיים אלא שמאחסנים אותם בקירור, אין מברכין שהחיינו, אבל אם ניכרים בחידושם **במראיתם ובטעמם** מברכים עליהם שהחיינו.

* **אם שכח** לברך שהחיינו בשעה שאכל פרי חדש, לא יברך שוב כשיאכל עוד באכילה שניה וחלילה (ומסתבר שאם הביאו לפניו למשל אשכול ענבים ואכל **גרגיר אחד** או שנים ונזכר שלא ברך שהחיינו, שיוכל לברך על מה שנשאר.

* **האוכל תבשיל** של ירקות באמצע הסעודה כגון דלעת חדשה **מברך שהחיינו**, אף שלא מברך עליו ברכת הנהנין, והוא הדין בעיקר וטפל אם הטפל הוא פרי חדש **מברך שהחיינו** אף שלא מברך עליו ברכת הנהנין.

* **מובא** בירושלמי שעתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל מה שראתה עינו ולא אכל.

* **מי שהביאו** לפניו כמה מיני פירות חדשים, ברכת שהחיינו אחת פוטרת את כולם, אולם יותר טוב לומר לבני ביתו שלא יביאו כולם ביחד, אלא אחד אחד בריוח זמן של היסח הדעת ביניהם כדי שיוכל לברך שהחיינו על כל מין ומין בפני עצמו.

* **גם** ברכת שהחיינו על מין עץ פוטרת שהחיינו על מין אדמה.

* **תאנים שחורות ולבנות** מין אחד הן לענין שהחיינו שאם בירך על מין אחד שוב לא יברך על השני.

* **פירות הדומים** זה לזה כגון פירות הדר, כל שיש שינוי ביניהם, **בשם, מראה וטעם**, יש לברך שהחיינו על כל אחד ואחד.

(חזון עובדיה הל' ברכות)

סיפור השבוע

העיר קראקא היתה כידוע אחד המעוזים הרוחניים הגדולים ביותר של יהדות פולין, חצי מיליון יהודים היו בה, ומאות רבות של בתי מדרש ושטיבלעך פעלו שם במשך כל שעות היממה.

על כס הרבנות של עיר זו ישבו ענקי הרוח של העם היהודי, כמו הרמ"א, בעל ה"מגלה עמוקות", ועוד, רבי שמעון סופר הגיע לכהן כרב בהיותו אברך צעיר בן 24 שנים בלבד, ונראה שהוא עצמו חשש שמא יהיו כאלה **שלא ירצו לקבל עליהם את עולו**.

והנה, בדרשה הראשונה שנשא המרא דאתרא הצעיר, התאספו כל בני הקהילה, **ורבי שמעון סופר פתח ואמר**: ברצוני לספר לכם סיפור שהתרחש בפרשבורג, הקהילה היהודית דשם, כידוע לכם, שומרת שבת כהלכתה ומדקדקת בקלה כבחמורה, אבל, יום אחד החליט אחד היהודים **לפתוח את חנותו בשבת, רח"ל**.

אבא שלי, החתם סופר, שיגר אליו 2 בחורים מהישיבה שלו, שידברו על ליבו וישכנעוהו לסגור את החנות. **החצוף הזה גירש אותם בבזיונות וחרפות**, אבא שיגר אותם פעם שניה, ואז איים עליהם המוכר שאם יבואו פעם נוספת, ירביץ להם...

הבחורים שבו אל החתם סופר, וסיפרו על האזהרה של המוכר, הרגיעם החת"ס ואמר להם כדברים האלה: אני אלמד אתכם אחד משמותיו של הקב"ה ואתם **תלכו אל המוכר בפעם השלישית**, וברגע שתראו שהוא מתכוון לקיים את דבריו ומרים עליכם את המקל, תיגשו לאחת המזוזות **תהרהרו בשם, ותינצלו...**

הבחורים, שכמובן סמכו על דבריו של רבן של כל בני הגולה, חזרו אל פורק-העול, וכשראו שהוא מרים את המקל כדי להרביץ להם, ניגש אחד הבחורים אל המזוזה, הרהר את השם שלימדו החת"ס, והלה **נפל והתמוטט** כפגר על הארץ, ולא קם עוד.

את הסיפור הזה סיפר, כאמור, רבי שמעון סופר לבני קהילתו בקראקא, ואז סיים ואמר:

"אתם יודעים מי היה אחד הבחורים הללו, שהרג את המוכר על ידי שם? – **אני!** ואני עדיין זוכר את השם ההוא שלימדני אביו!"...

כל הנוכחים נחרדו למשמע הדברים, בידעם ובהכירם את כוחו הגדול של המרא דאתרא החדש שלהם, שלמרות ששערות זקנו עדיין במלוא שחרותם, הרי הוא כבן שבעים שנה, וקיבלו עליהם את מרותו **ללא עוררין**.

כבל היוצא מפיו

סיפר הגה"צ רבי ראובן קרלינשטיין זצוק"ל:

שמעתי ממרן הגאון רבי חיים קנייבסקי ששמע מדודו רבי מאיר קרליץ כמדומני.

הוא הכיר יהודי ישיש, כבן תשעים ושמונה, יום אחד נהיה חולה. בקשו להזעיק רופאים, אבל הישיש אמר: "לא, לא! **אני לא צריך רופאים** ולא בית חולים". מה יש?

סיפר להם מה שאירע עמו בהיותו ילד קטן.

הגאון מוילנא היה מהלך כל היום בטלית ותפילין, באותו יום הסתובב בבית הכנסת, הלך חזור. היה שקוע בעולמות העליונים. והילד הקטן, מסתמא לא שם לב, **דרך על חוטי הציצית** שבטליתו של הגאון.

הגאון רצה להמשיך ללכת אבל נעצר, כי לא יכול היה לזוז. המתין שהילד יוריד את הילד אבל הילד עמד על עמדו לא הבחין. הגאון פנה אל הילד ואמר: "מיין קינד [בני], **מאה שנה שתחיה** אבל מה אתה רוצה מהציצית שלי?...". הורי הילד עשו סעודה. בנס זכה להתברך מפי הגר"א, שהרי אמר לו בדרך אגב, שיחיה מאה שנה!

והנה עתה, בהגיעו לגיל תשעים ושמונה, אף שנפל למשכב, אמר: "אין לי מה לפחד, **לא צריך רופאים**, לא רפואות ולא בית חולים. הגאון אמר שאחיה מאה שנה, **יש לי עוד שנתיים ימים!**"... אם "לא יחל דברו" – "כל היוצא מפיו יעשה!"

פעם נסע הגאון רבי משולם דוד הלוי סאלאוויצק זצ"ל

יחד עם תלמידו ליום תפילה בצפון הארץ.

באחת הפניות עצר את הרכב שוטר תנועה וטען לנהג

כי חרג במהירותו יותר משלושים קמ"ש מעל המותר.

הנהג ביקש להסביר ולבקש וויתור, נסיונות הסברה לא הועילו, והשיחה נמשכה ונמשכה.

רבי דוד, הבחין שהשיחה רק גוזלת זמן. פנה בנעימה ואמר:

"לשם מה כל הוויכוח הזה? הזמן יקר מאוד,

עדיף לשלם חמישים שקל ולהמשיך הלאה.

"רבי לא מדובר כאן על חמישים שקל. מדובר בקנס של לפחות

חמש מאות שקלים! ובנוסף- הזמנה לבית משפט, שלילת רשיון, נקודות. זה לא דבר פשוט בכלל". נענה.

עוגמת הנפש ריחפה מעל הנהג, **שהוזמן למשפט בטבריה-**

עיר שאינה קלה לדיונים מהסוג הזה.

כשבא היום, נסע הנהג בלב חרד לדיון בבית המשפט,

ונעמד בהכנעה מול השופט. פתח השופט את פרטי התיק,

הביט בנהג, ואמר בפתע בטון רך:

"שמע, נראה לי שאתה בן ישיבה. אין לך מאיפה לשלם, נכון?

אני יתן לך קנס סמלי של **חמישים שקלים בלבד**,

אבל תזהר בעתיד".

בזה הסתיים הדיון... ויהי לנס ומופת.